

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

....

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2022

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 40

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 8.

- Haeba dikarabo di nomorilwe ka ho fosahala, tshwaya ho ya kamoo tataiso ya ho tshwaya e nomorilweng kateng.
- Haeba phoso ya mopeleto e nyotobetsa moelelo, se abele mohlahlobuwa matshwao. Haeba e sa nyotobetse moelelo, a abelwe matshwao.
- Haeba mohlahlobuwa a sa sebedisa di-a-bulwa-di-a-kwalwa /maqotsi, ebang potso e mo qosa ho qotsa, a se amohuwe matshwao.
- Bakeng sa **potso e bulehileng**, mohlahlobuwa a se ke a abelwa matshwao bakeng sa karabo ya E/TJHE kapa KE A DUMELA/HA KE DUMELE. Lebaka/tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao. Ho etswe jwalo feela le bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/MOHOPOLO.

KAROLO YA A: DIPALEKGUTSHWE

MAKUMANE A THATA A BOPHELO - JM Maqubela

POTSO YA 1: 'NAKO E SA LE TENG'

1.1	 Ho bapala morabaraba√ le dikarete.√ Bana ba sekolo ba ne ba entse lerata ka phaposing. Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko 	(2)
1.2	 sebaka ke motseng. ✓ Nako ke hora ya leshome hoseng, baithuti ba diphaposing tsa sekolo. ✓ 	(2)
1.3	Mosuwe Tlotliso.✓	(1)
1.4	Mosuwe Tlotliso e ne e le titjhere e sa kgathalleng mosebetsi wa yona. O ne a enwa jwala le bana ba sekolo. Ka mora ho fumantshwa monyetla wa bobedi ka morao ho kgalemo eo a e fumantshitsweng ke lekgotla la sekolo, o ile a ikakgela ka setotswana mosebetsing wa hae hobane nako e ne e sa le teng ho ka fetola bophelo ba hae. 🗸 🗸	(2)
1.5	Ka sepheo sa ho hatella hore ho ne ho fela ho kopakopane ntlong ya thitelo. Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko.✓✓	(2)
1.6	B/ba tsamaya ba salane morao.√	(1)
1.7	Ka hore bopela setshwantsho sa matitjhere a neng a tahwa mmoho le bana ba sekolo mme ba eya hodimo le tlase. $\checkmark\checkmark$	(2)
1.8	Papiso,✓ hobane ho sebedisitswe lebapisi 'eka' ka sepheo sa ho bapisa lerata la bana ba sekolo le ho bobola ha dinotsi. ✓	(2)
1.9	Ke mophetwa ya tjhitja ✓hobane re le babadi re mmona a fetolwa ke maemo. Mohlala: o tshehetswang hore o fetotswe ke maemo, o fumanwe ke lekgotla la sekolo a le molato ka lebaka la ho nwa jwala le bana ba sekolo empa o a fetoha ka morao hore a fumane kahlolo ya ho mo neha monyetla wa bobedi. O sebetsa ka thata hore baithuti ba hae ba tle ba atlehe. ✓	(2)
1.10	 E, hobane jwala ha bo a dumellwa bana ka tlase ho dilemo tse 18. ✓✓ matlo a thitelo ha a lokela ho ba haufi le dikolo. nako ya ho bula ha matlo a rekisang jwala e lokela ho ba ka nako e behilweng ke Molao wa Motheo o laolang bahwebi ba jwala. (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko) 	(2)
1.11	E, hobane diketso tsa mosuwe tsa ho nwa jwala le bana ba sekolo di etsa hore mmadi a thahaselle ho tseba hore ho tla etsahala eng ka yena, mosebetsi wa hae kana hana ha sekolo ha tla fumantshwa kotlo efe 🗸 🗸	

(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)

(2) **[20]**

POTSO YA 2: 'HOBANENG, MME?'

	MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:	40
2.11	Di a kgolweha hobane bophelong dipalopalo di bontshitse hore bana ba bangata ba hlahang, ba hlaha ka ntle ho lenyalo.✓✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2) [20]
2.10	E, hobane bana ba lokela ho itseba le ho tseba leloko la bobona.✓✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
2.9	Tebello e ne e le hore Molahlehi o tla kgutlisetswa Lesotho empa ha ho a ba jwalo kaha moahlodi a ne a fumane bopaki bo felletseng bo tswang ho Mmamolahlehi ba hore Molahlehi ke letswallwa la Afrika Borwa.✓✓	(2)
2.8	Ka ho utlwisisa bohloko boo Mmamolahlehi a neng a bo utlwile hoo mmadi a boneng dikgapha tsa hae ha a ntse a bua le ho bontsha hore o ikopela tshwarelo mahlong a mora hae. $\checkmark\checkmark$	(2)
2.7	 Ke ho bontsha hore Molahlehi o ne a itseka kapa ho makalla hore na mmae o ne a fela a fanne ka yena. ✓ ✓ O hlohlotsa maikutlo a mmae hore hobaneng a sa mo hodisa. 	(2)
2.6	Ke mophetwa ya nang le nnete hobane re mmona a phetela lekgotla ka kgodiso ya hae ho tloha a sa le monyane a teana le mathata a bophelo bo tletseng tshotlakako, kgodisong ho fihlela eba monna wa lelapa, a iswa tjhankaneng ka lebaka la ho hloka pasa ya Afrika Borwa. ✓✓	(2)
2.5	Moahlodi√ hobane qaka ke hore Molahlehi o ne a Ilela boitsebo mme kahlolo ya Moahlodi ke yona e rarollotse mathata a hae ka ho mo ananela e le moahi wa Afrika Borwa. ✓	(2)
2.4	 Ke lekgotleng la dinyewe hobane re bona moahlodi a diha nyewe. ✓ ✓ Molahlehi a kopa moahlodi ho botsa mmae dipotso ka mora hore nyewe e dihwe. 	(2)
2.3	O toboketsa ntlha ya hore ntate wa Molahlehi o ne a sa amohele hore ngwana ke wa hae.✓✓	(2)
2.2	Ke ha a utlwa hore Mmamolahlehi o ithwetse.✓	(1)
2.1	Ho ba moimana.✓	(1)

KAROLO YA B: DITSHOMO

BOKGELEKE BA BASOTHO - R Moeketsi

POTSO YA 3: 'OBE'

	Tjhe, hobane jwale o se a tla phedisana hantle le mosadi wa hae kaha mosadi a ke ke a hlotjhwa ke mmae wa moloi. (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2) [20]
	KAPA	
3.11	E, hobane ha a sa tla bona mmae ka mehla, o tla lokela ho ya mo etela motseng o mong o hole le motseng wa habo.✓✓	
3.10	Ke ne ke tla tsebisa morena hore matsale ke moloi.✓✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
3.9	Ke ho bopa setshwantsho sa ho bontsha boholo le ho tshabeha ha Obe. ✓✓	(2)
3.8	Ke motho ya sa teleng ha bobebe/ ya se nang ditlhong hobane re bona a ya habo morwetsana ho ya kopa letlalo la phoofolo ya hae e bolailweng.✓✓	(2)
3.7	A/phetelo hobane maemo a kgutlela madulong mme setjhaba se tla lebala ka boloi ba matsale le tshotleho ya ngwetsi)√√	(2)
3.6	Molwantshi \checkmark hobane o sitisa matsalae ho phetha seo a se labalabelang, e leng ho mo ruta boloi. \checkmark	(2)
3.5	Thupa e ntsho ke e shwesang, ✓ ha e sootho e le e tsosang.✓	(2)
3.4	Ditshwene ✓ le dithotsela.✓	(2)
3.3	O ikutlwa a kgathetse ebile a tshohile.✓	(1)
3.2	Ke bosiu, ✓ ke lengopeng moo ho rupellwang dingwetsi boloi teng. ✓	(2)
3.1	Ba amana ka mora.✓	(1)

LE

	MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B:	40
	boqhekanyetsi.√√ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2) [20]
4.12	Mmutlanyana ke moqhekanyetsi ya masene, o etsa tsohle ho fumana seo a se batlang le bophelong ho na le batho ba fumanang dintho ka	
	Tjhe, ha ho na hore ha o tlamellwa nthong e itseng o ka se kgone ho utlwa kapa hona ho elellwa hobane bohloko boo o bo utlwang bo tla o qobella ho lekola hore o lematswa ke eng. (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
	KAPA	
4.11	E, ha o le sethotho batho ba tla o qhekanyetsa jwalo kaha Mmutlanyana a qhekanyeditse Taumoholo empa a le moholo ho yena. ✓ ✓	
4.10	Taumoholo ✓ hobane Mmutlanyana o tsekisa Taumoholo hore o mo file nama e otileng. ✓	(2)
4.9	A ho kgena/ halefa. Ke halefiswa ke boitshwaro ba Mmutlanyana hobane ha a kgone ho amohela hore ha a na letho feela yena o leka maqheka ohle a ho lwantsha le ho bolaya ba bang ka lebaka la tseo ba nang le tsona. ✓ ✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
4.8	Ke ho ja dijo tsa Taumoholo ka ntle ho tumello ya hae.✓✓	(2)
	 batlang hobane o: bolaile Hlolo ka baka la phala ya hae. ✓ ✓ kwetse Sehohwana ka bokwadi hore a hlolehe ho ithoma le ho ntsha metsi a mo lwantshetsa metsi a hae. bolaile Taumoholo ka lebaka le ho batla ho ja dinama tsa hae tse nonneng, tse mafura. (E le nngwe feela) 	(2)
4.7	Ke mophetwa ya kgopo ya bolayang baphetwa ba bang ho fihlela seo a se	(- /
4.6	Pula e qala ho na; Maru a a duma; Lehadima le a thwathwaretsa.√	(1)
4.5	O balelletswe marulelong.✓	(1)
4.4	Ntlong ya Taumoholo√ hobane ba ne ba rulela ntlo ya Taumoholo.√	(2)
4.3	A theohela ka tlong.✓ A nka dijo tsa Taumoholo tsa dinama tse nonneng tse mafura.✓ A ja. (Tse pedi feela)	(2)
4.2	Dinama tse nonneng tse mafura.✓	(1)
4.1	Mmutlanyana.✓	(1)

KAROLO YA C: MEQOQO

PELONG YA KA - SM Mofokeng

POTSO YA 5: 'PHETOHO'

	bophelong. ✓ ✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2) [20]
5.11	Tjhe, hobane batho ha ba ntse ba hola ba a fetoha mme ba qetella ba se ba sa ratane, ba a lwana kahoo ho molemo hore ba arohane ho e na le ho lwanela pela bana mme bana ba tshwanela ho utlwisisa. (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko) E, hobane dikahare tsa moqoqo di bua ka diphetoho tse etsahalang	(2)
	KAPA	
5.10	E, hobane bana ba hloka batswadi ka bobedi bophelong ba bona.✓✓	
5.9	Mmalehlwa o ne a bona hore diketso le boitshwaro tsa Phehello ha di sa tshwana le kamoo a neng a mo tseba kateng.✓✓	(2)
5.8	Sehalo sa ho nyahama/makala hobane re utlwa Mmamookgo a makatswa ke karohano ya Phehello le Mmalehlwa kaha a ne a sa e lebella ho ya kamoo ba neng ba ratana kateng. ✓ ✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
5.7	Ka sepheo sa ho toboketsa hore diphetoho bophelong di na le mahlakore a mabedi a sa tshwaneng.✓✓	(2)
5.6	C/Tshwantshiso.✓ Monono e leng leruo, o tshwantshiswa le mohodi o fetiswang feela ke ho tjhaba ha letsatsi.✓	(2)
5.5	Diphetoho di teng bophelong, e ka ba tse ntle kapa tse mpe.✓✓	(2)
5.4	Ka nako e nngwe di monate; Bohloko bo etella monate pele; Ka hohle ntho di a fetoha.✓	(1)
5.3	Ke banyalani.✓	(1)
5.2	Ho itswe re tla tswalwa,✓ re hole,✓ re tsofale, re theohele lebitleng. (Tse pedi feela)	(2)
5.1	Mmalehlwa✓ le Phehello.✓	(2)

POTSO YA 6: 'METSWALLE'

	MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:	40 40
	(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2) [20]
	Tjhe, ha ke mo utlwele bohloko hobane ho e na le hore a nyahame, mopheti a ka nka qeto ya ho ipatlela metswalle e meng mme ebe bophelo bo tswela pele.	
	KAPA	
6.12	E, hobane mopheti o bonahala a se na botsitso kaha e le moo a batla ho polaya ka lebaka la ho hloka le ho siuwa ke metswalle. $\checkmark\checkmark$	
6.11	E, hobane bophelong motho ha a phele a le mong ka ha setswalle se bopuwa ka dikamano tse fapaneng. ✓✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
6.10	Ke ha Paseka a sa arabe mangolo a Tlala kaha Paseka o ne a le mahlomoleng a ho hlokahallwa ke ntatae.✓✓	(2)
6.9	Ho re bopela setshwantsho se tshosang sa moo ho neng ho etsetswa bokebekwa teng.✓✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
6.8	Mongodi o re lemosa hore ho ka ba le maemo a ka re fihlisang moo re ka nkang qeto ya ho ipolaya ka baka la ho sa nyahame.✓✓	(2)
6.7	Maikutlo a ho qeka/boikokobetso/ho ipona phoso.✓✓	(2)
6.6	Ha o elellwa hore ho sa na le ba nahanang hore ba sa o hloka lefatsheng.	(1)
6.5	B/tshehetsang ka nako tsohle.✓	(1)
6.4	Motho o lokela ho ela tlhoko metswalle hobane ba ka o dihela melekong. ✓✓ (Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)	(2)
6.3	Bophelo bona bo babang.✓	(1)
6.2	Ho akgela teu. ✓ Ho thusang ho phela. ✓	(2)
6.1	Ka kgohlong.✓	(1)